

TRES FORMAS DE COMPRENDER

CÓMO ACOMPAÑAR AL ALUMNADO DESDE LO QUE EL TEXTO DICE, HASTA LO QUE SUGIERE Y LO QUE NOS INVITA A VALORAR.

COMPRESIÓN LITERAL

¿QUÉ ES?:

La comprensión literal implica que el alumnado capta lo que el texto dice de forma explícita: hechos, personajes, momentos y escenarios.

Es la base operativa sobre la cual se construyen los niveles inferencial y crítico.

IDEAS PARA TRABAJARLA

- Lectura de un pasaje o cuento breve, luego preguntas tipo “¿Quién...?”, “¿Qué...?”, “¿Cuándo...?”, “¿Dónde...?”. Para que localicen la información literal.
- Organizador gráfico tipo “mapa del cuento”: personajes – lugar – inicio – nudo – final. Esto convierte lo literal en visual.
- Juego de tarjetas: en un texto aparecen personajes/lugares/acciones, los niños deben emparejar tarjeta “acción” con “personaje que la realizó”.
- “Búsqueda relámpago”: les das un texto y 1-2 minutos para subrayar palabras clave que respondan preguntas del tipo literal; luego conversan en parejas por qué lo subrayaron.

ADAPTACIÓN POR CICLOS:

- 1.º-2.º: preguntas orales sencillas, dibujos que representen lo leído.
- 3.º-4.º: preguntas escritas, organizador gráfico completo.
- 5.º-6.º: además resumen breve del texto, destacando ideas principales como parte de lo literal.

¿QUÉ OBSERVAR?

Observa si el alumnado vuelve al texto para confirmar sus respuestas.

La literalidad no es memorizar: es saber localizar, seleccionar y justificar la información exacta.

COMPRESIÓN INFERENCIAL

¿QUÉ ES?:

La comprensión inferencial exige “leer entre líneas”: usar pistas del texto y conocimientos previos para deducir causas, emociones, relaciones o consecuencias no explícitas.

Es uno de los predictores más sólidos de comprensión profunda.

IDEAS PARA TRABAJARLA

- Tras la lectura, plantear preguntas como: “¿Por qué crees que...?”, “¿Qué piensas que...?”, “¿Qué indicios tenemos en el texto para pensar que...?”.
- Actividad “detectives del texto”: los alumnos buscan pistas (palabras, frases, contexto) que les permiten inferir algo que no está dicho literalmente, y lo justifican.
- Dibujar lo que no se dice: tras leer un fragmento, que dibujen qué creen que estaba pasando antes o después del fragmento, y expliquen su inferencia basándose en el texto.
- Debate en parejas: cada pareja recibe una afirmación inferencial (“El personaje X estaba enfadado cuando...”) y deben buscar en el texto las pruebas que la apoyan o la contrarían.

ADAPTACIÓN POR CICLOS:

- 1.º-2.º: apoyo visual, preguntas orales muy guiadas.
- 3.º-4.º: textos breves con inferencias de fragmentos del texto.
- 5.º-6.º: inferencias complejas, comparación de posibilidades, mini-justificaciones escritas.

¿QUÉ OBSERVAR?

Fíjate en si el alumnado usa pistas específicas del texto para sostener sus deducciones.

Una inferencia siempre debe tener “huellas” en el texto, aunque no sea explícita.

COMPRESIÓN CRÍTICA

¿QUÉ ES?:

La comprensión crítica permite valorar, contrastar, opinar y analizar la intención del autor. **Es el nivel más avanzado de la comprensión lectora porque exige integrar lo literal y lo inferencial para evaluar la información, detectar sesgos y construir un juicio propio.**

IDEAS PARA TRABAJARLA

- Conversación grupal o “círculo de lectura”: tras la lectura, plantear preguntas críticas: “¿Por qué el autor escribió esto?”, “¿Qué valores transmite?”, “¿Estás de acuerdo con lo que hizo el personaje? ¿Por qué?”.
- “Cartel crítico”: los estudiantes crean un cartel que presente su opinión sobre el texto: puede incluir una frase que resume su valoración, una ilustración, argumentos de por qué lo valoran así.
- Comparación de dos textos: elegir dos textos con diferentes mensajes o valores, y los alumnos comparan cuál les parece más valioso, más justo, qué cambiarían. Utilizar organizador gráfico tipo «uno vs. otro».
- Proyecto «Y si...»: cambiar un aspecto del texto (personaje toma una decisión distinta), y los alumnos redactan o representan qué pasaría y por qué ese cambio les parece mejor o peor.

ADAPTACIÓN POR CICLOS:

- 3.º-4.º: valoración guiada (“estoy de acuerdo porque...”).
- 5.º-6.º: debate estructurado, criterios de juicio (“¿fue justo? ¿Por qué?”), relación con experiencias.

¿QUÉ OBSERVAR?

Valora si el alumnado fundamenta su opinión con argumentos.

Lo crítico no es “me gusta/no me gusta”, sino ser capaz de relacionar el texto con valores, intenciones y consecuencias.

Referencias Bibliográficas

- Anderson, R. C., & Pearson, P. D. (1984). A schema-theoretic view of basic processes in reading comprehension. *Handbook of reading research*, 1, 255-291.
- Cain, K., & Oakhill, J. (2007). *Reading comprehension difficulties: Processes and intervention*. Psychology Press.
- National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment*. National Institute of Child Health and Human Development.
- Oakhill, J., Cain, K., & Elbro, C. (2019). *Understanding and teaching reading comprehension: A handbook*. Routledge.
- OECD. (2019). *PISA 2018 Assessment and Analytical Framework*. OECD Publishing.
- Duke, N. K., Pearson, P. D., Strachan, S. L., & Billman, A. K. (2011). Essential elements of fostering and teaching reading comprehension. *Handbook of reading research*, 4, 51-100.
- IRIS Center, Vanderbilt University. (2019). *Reading strategies: Evaluative comprehension*.
- Reading Rockets. (2018). *Reading comprehension: Inference*.

Basado en evidencia procedente de investigaciones en comprensión lectora y desarrollo del lenguaje, y adaptado con propuestas de aula por el equipo de bloomania.es.

LEER ES COMPRENDER... Y
COMPRENDER ES
EMPEZAR A PENSAR.

TRES MANERES DE COMPRENDRE

COM ACOMPANYAR L'ALUMNAT DES DEL QUE DIU EL TEXT, FINS AL QUE SUGGEREIX I AL QUE ENS CONVIDA A VALORAR.

COMPRESIÓ LITERAL

QUÈ ÉS?:

La comprensió literal implica que l'alumnat capta allò que el text diu de manera explícita: fets, personatges, moments i escenaris.

És la base operativa sobre la qual es construeixen els nivells inferencial i crític.

IDEES PER TREBALLAR-LA

- Lectura d'un passatge o conte breu, després preguntes tipus "Qui...?", "Què...?", "Quan...?", "On...?" Perquè localitzin la informació literal.
- Organitzador gràfic tipus "mapa del conte": personatges – lloc – inici – nus – final. Això converteix el que és literal en visual.
- Joc de targetes: en un text apareixen personatges/llocs/accions, els nens han d'aparellar targeta "acció" amb "personatge que la va fer".
- "Cerca llampec": els dones un text i 1-2 minuts per subratllar paraules clau que responguin preguntes del tipus literal; després conversen en parelles per què ho van subratllar.

ADAPTACIÓ PER CICLES:

- 1r-2n: preguntes orals senzilles, dibuixos que representin el que s'ha llegit.
- 3r-4t: preguntes escrites, organitzador gràfic complet.
- 5è-6è: a més resum breu del text, destacant idees principals com a part del que és literal.

QUÈ CAL OBSERVAR?

Observa si l'alumnat torna al text per confirmar-ne les respostes.

La literalitat no és memoritzar: és saber localitzar, seleccionar i justificar la informació exacta.

COMPRESIÓ INFERENCIAL

QUÈ ÉS?:

La comprensió inferencial exigeix "llegir entre línies": fer servir pistes del text i coneixements previs per deduir causes, emocions, relacions o conseqüències no explícites.

És un dels predictors més sòlids de comprensió profunda.

IDEES PER TREBALLAR-LA

- Després de la lectura, plantejar preguntes com: "Per què creus que...?", "Què penses que...?", "Quins indicis tenim al text per pensar que...?".
- Activitat "detectius del text": els alumnes busquen pistes (paraules, frases, context) que els permeten inferir una cosa que no està dit literalment, i ho justifiquen.
- Dibuixar allò que no es diu: després de llegir un fragment, que dibuixin què creuen que estava passant abans o després del fragment, i expliquin la seva inferència basant-se en el text.
- Debat en parelles: cada parella rep una afirmació inferencial ("El personatge X estava enfadat quan...") i han de buscar al text les proves que la recolzen o la contrarien.

ADAPTACIÓ PER CICLES:

- 1r-2n: suport visual, preguntes orals molt guiades.
- 3r-4t: textos breus amb inferències de fragments del text.
- 5è-6è: inferències complexes, comparació de possibilitats, mini-justificacions escrites.

QUÈ CAL OBSERVAR?

Fixa't en si l'alumnat fa servir pistes específiques del text per sostenir les seves deduccions.

Una inferència sempre ha de tenir "petjades" al text, encara que no sigui explícita.

COMPRESIÓ CRÍTICA

QUÈ ÉS?:

La comprensió crítica permet valorar, contrastar, opinar i analitzar la intenció de l'autor. **És el nivell més avançat de la comprensió lectora perquè exigeix integrar el que és literal i inferencial per avaluar la informació, detectar biaixos i construir un judici propi.**

IDEES PER TREBALLAR-LA

- Conversa grupal o "cercle de lectura": després de la lectura, plantejar preguntes crítiques: "Per què l'autor va escriure això?", "Quins valors transmet?", "Estàs d'acord amb el que va fer el personatge? Per què?"
- "Cartell crític": els estudiants creen un cartell que presenti la seva opinió sobre el text: pot incloure una frase que en resumeix la valoració, una il·lustració, arguments de per què ho valoren així.
- Comparació de dos textos: triar dos textos amb missatges o valors diferents, i els alumnes comparen quin els sembla més valuós, més just, què canviarien. Utilitzar organitzador gràfic tipus "un vs. un altre".
- Projecte I si...: canviar un aspecte del text (personatge pren una decisió diferent), i els alumnes redacten o representen què passaria i per què aquest canvi els sembla millor o pitjor.

ADAPTACIÓ PER CICLES:

- 3r-4t: valoració guiada ("estic d'acord perquè...").
- 5è-6è: debat estructurat, criteris de judici ("va ser just? Per què?"), relació amb experiències.

QUÈ CAL OBSERVAR?

Valora si l'alumnat fonamenta la seva opinió amb arguments.

El que és crític no és "m'agrada/no m'agrada", sinó ser capaç de relacionar el text amb valors, intencions i conseqüències.

Referències Bibliogràfiques

- Anderson, R. C., & Pearson, P. D. (1984). A schema-theoretic view of basic processes in reading comprehension. *Handbook of reading research*, 1, 255-291.
- Cain, K., & Oakhill, J. (2007). *Reading comprehension difficulties: Processes and intervention*. Psychology Press.
- National Reading Panel. (2000). *Teaching children to read: An evidence-based assessment*. National Institute of Child Health and Human Development.
- Oakhill, J., Cain, K., & Elbro, C. (2019). *Understanding and teaching reading comprehension: A handbook*. Routledge.
- OECD. (2019). *PISA 2018 Assessment and Analytical Framework*. OECD Publishing.
- Duke, N. K., Pearson, P. D., Strachan, S. L., & Billman, A. K. (2011). Essential elements of fostering and teaching reading comprehension. *Handbook of reading research*, 4, 51-100.
- IRIS Center, Vanderbilt University. (2019). *Reading strategies: Evaluative comprehension*.
- Reading Rockets. (2018). *Reading comprehension: Inference*.

Basat en evidència procedent d'investigacions en comprensió lectora i desenvolupament del llenguatge, adaptat amb propostes d'aula per l'equip de bloomania.es.

LLEGIR ÉS COMPRENDRE...
I COMPRENDRE ÉS
COMENÇAR A PENSAR.

